

14. aastakäik.

Ühik number 10 kop.

Fr. B. Kreutzwaldi nim.
Eesti NSV Riiklik
Raamatukogu

Meie Mats

2022

Tellimise hind kättesaamisega aastas 4 r. 50 l.,
6 kuu eest 2 r. 30 l., 3 kuu eest 1 r. 20 l. Toime-
tusest ise ära viies: aastas 3 r. 50 l., 6 kuu eest
1 r. 80 l., 3 kuu eest 90 l. Ilmub iga laupäeval.

Toimetuse ja talituse:

Tallinnas, Harju ja Rüütli nurgal nr. 46/15,

„Teaduse“ raamatukaupluses.

Adress: Wene keeles lüh- kui ka rahakirjadele: r. Ревель.
Журналъ „Меѣе Матсъ“.

Tarvitamata jäänud lühemad kirjikirjad hävitatakse ära, kui tagasi saamiseks märtsi juurde isatud ei ole. Kirjatöödel peab
saatja täielikult aadressi ja nime peal olema.

Nr. 53.

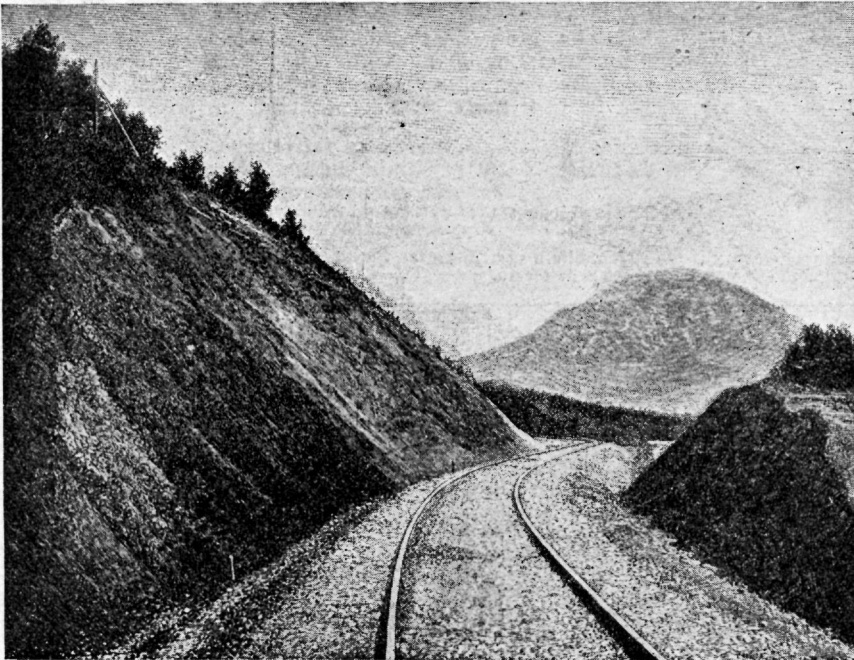
Laupäeval, 22. (4. sept.) augustil 1915.

Nr. 53.

Juhtumine õhusõjast lääne väerinna. Brantsuse lendurid, kelle lennumasinaid Saksa
õhupommid wigastanud, päästavad endid langewarjude abil. (Inglise ajakirja joonistus.)

Kaukaslased sõjas.

Smejewaja mägi Wladikawkaži lähedal.

Wäejooksi.

M. N. Perwuhin.

„Mii siis sa, Rafaello, sõidad?“
 „Sõidan. Ma ütlesin ju sulle!“
 „Kuigi ma sind palusin, wannutasin — mitte sõita?“
 „Oh Jumal?! Sa oled meelest ära, wõi?!“
 „Ja jah. Meelest ära! Wõi tahad sa mind nõrga-meelseks teha, et minust lahti saada! Su himu on minust juba täis. Sul ei ole mind enam tarwis. Sul on minu juures igaw. Ja nüüd mõtled kõiksugu põhjusti välja, et aga minust eemale saatsid!“
 „Kuule sa, meeletu! Sa ometi lugesid ju kirja?“
 „Misugust kirja?“
 „Minu isa kirja?“
 „Ah seda?“
 „Jah, seda! Isa kirjutab: ema on raskete haigeks jäänud. Arst kahtleb, ei tea paranemise lootust anda. Igal juhtumisel, haigus on väga kardetaw. Ema tahab mind näha. Wõib olla, wiimast korda...“
 „Ha-ha-ha! Ema... wiimast korda... Ha-ha-ha!“
 „Kuule! Mis see tähendab, Laura?“
 „See tähendab... see tähendab, et ma midagi enam ei usu! Jah, ei usu, ei usu, ja ei usu! Kiri? Aga kas sul tuttawaid wähe, kes su palwe peale selle neetud kirja kirjutasid, et mind paremine petta?“
 „Sule ometi mõistusele!“
 „Mul pole midagi mõistusele tulla. Sule ise mõistusele! Kas ma ei näinud, kudas sa selle punasepeaga Saffa plikale filmi tegid, tes „Grekko“ kohwimajas alati käib? Dige mul?! Rah naiskunstnik! Ha-ha-ha! Sa oled lihtsalt temaga kokku rääkinud, minu juurest nõudalaks putked panna, noh, ja nüüd...“

Meeltheites wõttis Rafaello peast kinni. Tal oli walus, ja naljakas, ja otjekui häbi.

„Meeletu! Põris meeletu! Armufadedusest meeletuks läinud!“ pomises ta, akna alla astudes ja nõutalt välja waadates.

Woodiotsa peal istudes joonistas Laura oma kingaotsaga ringi põrandale ja waatas kogu selle aja imelikult hiilgawa pilguga mehe peale.

„Igal juhtumisel,“ ütles ta, pilkawalt naeratades, „üksi sa ei sõida!“

„Mis?“ pööras mees ümber.

„Ma ütlen, et sa üksi ei sõida. Ma ei lase sind. Ma sõidan kaasa. Waat' mis.“

„Mõistad sa, mis sa räägid?“ küsis mees, nerwilikult täsa pigistades.

„Wäga hästi mõistan. Tahan, et mitte punasepeaga Saffa plika sinuga ühes ei sõidaks, waid mina, sinu naine!“

„Jäta juba see punasepeaga plika. Mul pole temaga tegemist. Ma räägin sinuga endi asjast. Kuule! Ma hoiatan ennast. Ma tahan sinuga mõislikult kõnelda, rahulikult. Ruid, Jumala pärast, saa ometi aru, m'les asi seisab!“

„Ma saan nii kui nii hästi aru!“ naeratas noor naine pilkawalt.

„Ei, nähtawaste ei saa sa aru. Noh, kuule. Kui see neetud sõda algas, saatis Austria konsul kaks korda minu järele ja saatis siis posti kaudu ametliku teadaandmise, et ma wiibimata Austriasse pean minema, wäeteenistusesse astumiseks. Sa tead seda, Laura?“

„No jah, tean!“

„Siis, sa ju tead, ma, wõib olla, oleksin sõitnudki. Ma wihitan Austriat, mul ei ole midagi serblaste ja wenelaste vastu, armastan neid isegi, ja nendega Austria pärast sõdida, ei tahaks ma. Ruid ma olen — Austria alam. Ma olen sunnitud. Ja ma oleksingi sõitnud...“

„Kui ma sind lastnud oleksin!“ naeratas naine. „Et sind seal mõni Serbia wõi Wene soldat maha oleks nõtinud!“

„Ma o'leksin sõitnud,“ jatkas mees mõttes edasi. „Oleksin südame kõwaks teinud ja sõitnud, kuigi vastu tahtmist. Ruid sina...“

„Kuid ma ei lastnud sind, ja sa ei sõitnud!“

„Jah, sa ei lastnud mind. Sa olid ineelest ära, ja ahas-tasid, riidlesid, kui surmahädas, sa tahtsid isegi ennast kihwitada... Ja mul ei jäänud muud üle kui sinule järele anda. Ma jäin Itaaliasse. Tead sa, mis see tähendab?“

„Midagi ei tähenda. Jäid, ja muud midagi...“

„Ei, mitte „muud midagi“. Kui ma jäin, siis tähendab, et ma ametlikult wäejooksi kuks sain.“

„Dige mul asi, mõtelge ometi?!“ põlastas Laura. „Raatasid palju selle läbi, mõtelge ometi?! Et sind seal keegi maha ei nõtinud, wäga tahju sul sellest?“

„Ei. Ruid sa waidled wõimataalt, Laura! Ma olen juba sada korda sulle öelnud, et niisugune wastuwaidlemine mind hulluks wõib teha! Kuule ometi!“

„Kas ma ei kuula?“ imestas Laura. „Mõlemi kõrwaga kuulen. Wähemalt ma ei oska. Jatta aga edasi!“

„Sinu pealekäämise läbi nimelt sain ma wäejooksi kuks. Nüüd ei ole mul enam juba wõimalik Austria-Ungari piirdesse tagasi minna.“

„Ja ära minegi! Italiast ju sind keegi ära ei aja.“

„Ei, Italiast mind ei aeta. Ruid seal, piiri taga, seal on — kodumaa. Wana isa, ema. Wendade hauad. Mõistad sa?“

„Muidugi mõistan!“

„Noh, näed siis... Mõistad? Wäejooksikuna ei ole mul wõimalik õigel teel sinna saada. Amnestiat pole mitmel aastal loota, kui teda ülepea antaksegi... Ruid see kõik,

Sewastopoli ümberpiiramine. Malahowi kantsi viimased kaitsjad.

olgu mis on, ma olen ju päriselt itallane. Italias tunnen ma enese kodus olevat, nagu omafsete kestel. Ma olen noor. Mul on annet: ma tean seda. Ma oskan omale teed murda, ka siin, Italias. Kuid — mõista ometi: seal, Austrias, on — mu isa!”

„Laf’ sõidab siia!”

„Mõimata: Austria ametnikud ei lasse. Ja kuigi, ütlemegi, isa saaks sõita — siis, sa tead ju: ema on halvatud. Tema ei saaks mingil kombel siia. Mina aga olen ainus poeg. Ja nüüd on ema raskesti haige. Ta tahab mind näha, võib olla, viimast korda... Kuule, Laura. Ma tunnen ju sind! Sul on ju hing, ja su süda ei ole kaugelki mitte kiwist... Unusta ajutiselt oma metsik armuladetus. Lase mind ilma tülitada ema juurde minna, kõigest kahets, kolmeks päewaks...”

„Esmalt rääkisin „ühets päewaks“, aga nüüd...”

„Kuule. Ära ole ometi laps, Laura! Piirini sõita, see on juba ise ligikaudu üks öö-päew. Tagasi — öö-päew. Sellest on veel vähe, sest awalikult ma ju sõita ei või, olen ju — wäejooksik. Mind otsitakse taga. Kui ära tuntakse, pandakse kohe wangi. Mähdandawad wangihooned, kui just maha ei lahe... See kõik teeb ettewõtte wäga keeruliseks. Ma pean wõdrastes riides, wale-passiga mäeradafi mööda üle piiri hiilima. Seal, kodus — ka seal ei või ma ennast awalikult näidata: tuleb kuskile kuuri wõi lauta pugeda, terve päewa seal istuda... Kudas wõin ma niisugustel tingimistel kindlasti wõelda, kui mitu päewa mul reisu jaoks läheb? Tuleta meelde: esimest korda, kui ma sõitsin, mõllesin kolme päewaga tagasi olla, aga...”

„Aga wahtisid seal ligi nädala! Mina aga siin oleksin mure pärast peaga wastu seinä jooksanud. Tahsin juba sulle järele sõita!”

„Noh, näed sa? Sa oled juba kahelime-aastane, aga ikka veel lapse aru. Tean: sa armastad mind. Tean: sa fardad mind taotada. Kõik see on hea. Aga saa ometi aru, laps, et juhtumisi on, kus wajadus inimest sunnib nõnda talitama, nagu ta ei soowiks. Näed sa — ma sõidan sinna, koju, saan wanematega kokku. Siis tulen sinu juurde tagasi,

hakkam tööle. Kewadine wäljanäitus on lähedal. Ma loodan sellest wäga palju...”

Sinjora Laura istus woodi peal, joonistas kinganinaga mingisuguseid wigurisi kiwipõranda peale, waatas teriti sellefama põranda peale ja naeratas iseteadwalt.

Siis, kui Lowatti waitis, küsis Laura juba muutunud, pehmema häälega:

„Aga sa, Raffaello, ei peta mind? Wannu, et ei peta!”

„Lusõna.”

„Ei, wannu piüha Jumalaema nimel!”

„See küll. Wannun piüha Jumalaema nimel!”

„Ja sa ei sõida selle Saksa plikaga?”

„Mitte kellegiga. Mis asja on mul selle faksfaksiga?”

See kõik on ju ainult sinu ettekujutus. Seda Saksa plikat on mul niisama wähe waja, kui eilast päewa. Kõigest kaks korda olen ma temaga eluajal rääkinudki.”

„Ja sa armastad mind ikka veel, Raffaello?”

„Lollike!”

„Ja sul ei ole nõu mind maha jätta?”

„Wannun piüha Jumalaema nimel.”

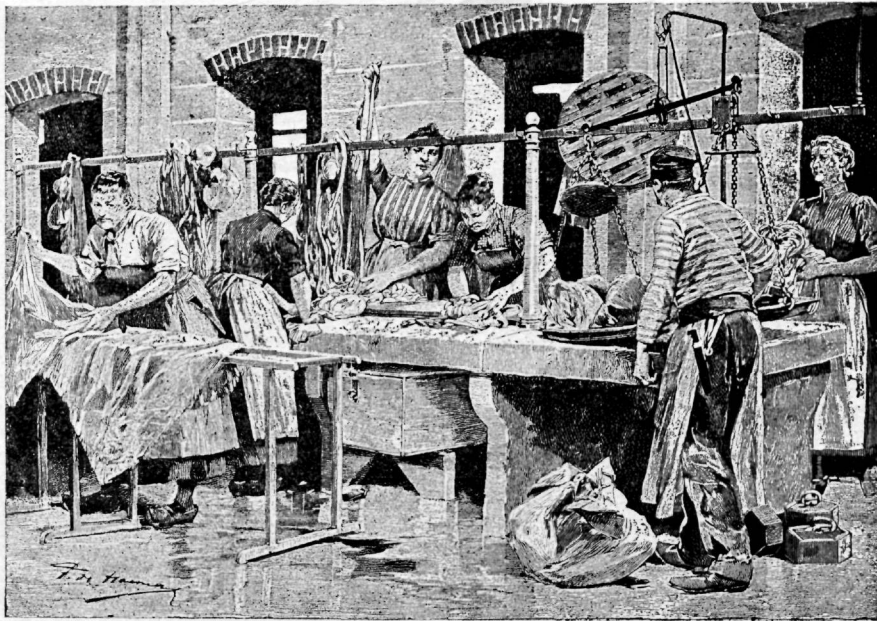
„Noh... noh, siis ma ehk... luban sind, Raffaello.

Aga... aga, waata, Raffaello: hirmus patt on, kui sa mind, oma wäikest naist, karawäärtti petaksid...”

* * *

Kaks päewa hiljem oli Raffaello Lowatti oma asjad korraldanud ja sõitis Roomast wälja.

Ta oli puhastwerd itallane, ei olnud aga kuninglikust Italiast pärit, waid nendest Italia maafondadest, mis Austria-Ungari riigi alla kuuluwad. Sündinud on ta wäikeses Friuli linnateses, isna Austria-Italia piiril peaaegu. Sinna lapsepõlwes selgusid noore Lowatti head maalimise anded. Wanemad ei olnud tal küll rikkad, siiski aga sedawõrd jõukad, et temale hea hariduse suutid anda ja ta ka maalimisekunstis edasi jõuda ja ennast selles täiendama Rooma wõis sõita. Roomas sai ta ka noore ilusa neiu Laura Mingettiga kokku. Laura warandust ei olnud ja peaaegu lootusli mehele saada. Laura iludus kättestas Raffaello, kui kunstnikku, ja tal oli hale meel, et niisugune ilus neiu tööd peab

Lihatõnserwide walmistamine sõjameeste jaoks Londonis.

tegeme, kuigi ema kodus, kes kostilisi pidas, kelle hulgas ka Rafaello ise oli. Lõppes sellega, et ta Laurale ettepaneku tegi, „ja-õõna“ sai, suurte wõitluste järele ka oma wanemate nõusoleku wõitis, ja, wiimaks, Laura mehels sai.

Nende elu oleks wõinud teatud määral õnnelikults nime-tada, sest et mõlemad üksteist armastasid. Kuid . . . eluse segas ennast „roheliste filmadega madu“, s. o. naise armu-ladetus. Wõib olla, et see Laura siidames juba siis ärkas, kui ta Lowatti olemas-olemisest weel ei teadnudki, ainult oma tulewast peigmeest ootas, temast unistas, tema naisfeks saada lootis, ja kartis, et keegi teine naisterahwas ta temal ehk üle lööb. Aga wõimalik, et see ka pärast tärkas, nimelt siis, kui Rafaello oma armastust juba awaldanud oli ja ütles:

„Ma tean — minu wanemad saawad selle abielu wastu olema. Neil on oma plaanid minu kohta. Kuid ma tun-gin kõigist takistustest läbi ja jõuan eesmärgile: sina saad minu naisfeks!“

Sellest filmapilgust jäi Laura siidamesse halb tundmus Rafaello Lowatti wanemate wastu. Alati seisis tal meeles:

„Nad ei tahtnud, et ma Rafaello naisfeks saaksin. Nad tahtsid teda minu käest ära kiskuda!“

Wähehawal kujunes see mõte suuremaks: mitte ainult Rafaello wanemaid, waid kõiki teisa hakkas Laura kahtlus-tama, et need ainult mõtlewad:

„Kudas aga Rafaello Lowattit tema naise käest üle liiia. Kudas kunstniku sundida naist maha jätta.“

Edasi — rohkem. Laura harjus kahtlaselt iga naiste-rahwa peale waatama, kellega Rafaello kõneles, kelle peale waatas. Ei olnud naisterahwaid, kahtlustas ta mehi.

Paljude Lowatti sõprade ja lihtsalt tuttawate kohta kor-das noor naine wifalt ja kindlalt:

„Ma tean! Ma tean, — nad oleksid rõõmsad, kui minu Rafaello minust lahku lööks. Nad soowiwad kõik, et minu Rafaello mind maha jätaks!“

Mehe üle kangeste armulade olles, ei lastnud noor naine meest omast sammugi. Ja nõnda läks nende elu wiimase ajani.

Südamlikult ja kindlusest naist armastades, leppis kunstnik selle kõigega. Kuid — terwe Euroopa kohal lõusis hädaohlik äike. Algas üleilmiline õnnetus. Ja selles tulekeerises hak-

kasid lõõmama riigid, nagu õnnetu Belgia . . . ja ükfitud inimesed. Austria-Ungari alamana oli Lowatti kohustatud soldatiks minema, serblaste ja wenelaste wastu sõtta astuma. Kuid ta sai wäe-jooftikut . . .

Juba esimisel sõjakuul oli korralik rahajaadetus ifalt piirifekelduste taga-järjel tulemata jäänud ja Lowatti oli sellepärast sunnitud salaja isakodu hiili-ma, kuigi see hiimus kardetaw oli ja teda seal, wäejooftikuna, iga filmapilk wan-gistus ja mahalastmine ootasid. Kõik läks siiski õnnelikult, Lowatti wiibis isa-kodus mõne päewa, ennaft keldrites ja lau-tades peitus hoides, sai isa käest suurema summa raha ja jõudis wiimaks puutu-matale üle piiri Rooma tagasi. Leades, misuguste hädaohitud nifugufed teekonnad ühenduses seifswad, rääkis ta isaga läbi, et enne sõja lõppu enam isa-kodu ei tule. Ka kirjasti ei saanud enam harilikku posti kaudu wahetada: Friulits peeti kõik kirjad kinni, Austria sõjatsensor tegi nad lahti ja luges läbi. Kuid piiri-äärsete maakondade rahwad on majan-duslikkude huwide läbi ühendatud, ja iga-päew käiwad sadanded ja tuhanded inimesed üle piiri oma asju siendamas. Lowatti tuttawad töid isa kirjad üle piiri Italiasse ja jällegi tuttawate kaudu saa-tis kunstnik oma kirjad isale. Ka raha-jaadetusjed jõudsid sel kombel mittel kor-ral päralt. Nii wõi teisiti, aga ikka sai kudagi hakkama. Ja kõik lootfid sõja wärestise lõpu, lähedase rahu peale.

Rafaello Lowatti hakkas iseäralikku plaani wälja töö-tama: isa ja ema on juba wanad, majapidamine jääb neil enestel juba raskeks. Rafaello enesele on aga isa äri juba wõõraks jäänud. Kõige parem on äri ja majapidamist seal lõpetada. Wanemad wõiwad Italiasse tulla ja oma wiima-sed eluaastad poja juures mööda saata. Nad wõiwad omale siia wäikse maja aiaga osta, ka wiinamäe, oleks nii hea elada.

Kuid seda kõik alles peale sõda. Seni waja tema lõppu oodata.

Dotamata tuli kaudset teed ifalt kiri, mille pärast torm tõusis. Wana Lowatti teatas pojale, et ema raskest haigeks jäänud. Rafaello, kes kord juba kaelamurdwa teekonna isa-kodusse läbi teinud, otsustas seda weel teist korda teha: palaw soow oli haiget, wõib olla — surejat, ema näha . . .

Kuid waewalt sai ta awaldada, et Roomast mõneks päewaks ära sõitma peab, — läks Laura nagu meelet ära ja hakkas meest truudusemurdmises siidistama, nagu meie jutustuse esimestes ridades kirjeldatud.

Peale pikka waielust ja sõnawahetust jäi noor naine ometi nagu taltfamaks, leplikumaks ja lubas meest wanemate juurde sõita.

Laura oli meest wakkalis ära saatmas, nuttis ja musu-tas teda wagunis lugemata hulga kordasi, kuni rong, wiimaks, liikuma hakkas. Teel koju poole waatas ta kunstnikkude seas suures lugupidamises seiswasse „Grekko“ kohwimajasse siise ja astus täielikult rahustatult edasi: ta nägi kohwi-majas sedafama punaste juustega ja finiste filmadega saks-last, kelle kohta Rafaello ifeplaani arwas olewat.

„Noh, Jumalaema olgu tänud!“ pomises ta, koju poole minnes. „Tähendab, ma siidistastin asjata waest Rafaello: Saksa plika on siin. Dige teda tarwis . . . Saksa ahw . . . ja minu ilus Rafaello?! Rafaello ei waatagi tema peale. Ta armastab mind nii wäga!“

Järgmise päewa hommikul tuli Rafaello käest telegramm — kusfikt piiri lähedalt juba. Kunstnik teatas naisele, et seni kõik õnnelikult läinud, palus naist mõistlikku olla, ennaft mitte erutada, ja kannatlikult tema tagasitulekut oodata. Kolmandal päewal tuli kiri: Rafaello teatas, et nüüd üle piiri läheb, andis mõnesuguseid juhatusi. Ja siis . . .

Päew, kaks ja kolm — ei tulnud Rafaello Lowattilt mingifugufeid teateid. Efti oli Laura üsna rahulik: ta teadis, et kirjade saatmine sealtpoolt piiri juba raske on ja kava aega viidab. Kuid kolmandal päewal kaotas ta forraga pea. Keegi mehe tuttawatest, kellega ta uulitsal juhtumisi kokku sai, ütles, et näüd kõik Roomast laiali jooksivad.

Laura sattus ärewusesse.

„Kudas siis — kõik?“ küsis ta.

„Sõja aeg!“ wastas see. „Wenelased on peaaegu kõi juba ära sõitnud. Prantslastest ja inglased pole ainust enam. Saksast — niifama!“

„Kas tõeste ka sakslased sõidawad?“ küsis Laura wärisewa häälega ja kortkus kulmul, sest tal tuli kohe Rafaello tuttaw Saks neiu meelde. Ja ootas, ootas wastust, ärewalt põljuwa siidamega...

„Kudas siis?“ wastas tuttav, kes küsimuse tähendust mõista ei teadnud. „Ka preili Kirsch on plehtu pannud. Kõneldakse küll, et ainult nädalaks...“

„Kirsch... ära sõitnud?“ päris Laura, lahwatades.

„Jah, sõitis.“

* * *

„Kus ta, pagan, peitus peaks olema?“

„Kus mujal kui mõne tuttawa juures, kapten!“

„Ugu nad neetud, need Italia koerad!“ siunas piff shandarmide kapten, Santa Ugata alewiku „komendant.“

„Kõndaks jah, kapten!“ kinnitas alamohwitser. „Kui Italia meile sõda kuulutaks, oleks meil kohalike itallastega palju tüli.“

„Laf' aga katsub,“ tähwatas kapten. „Ega meil Wieniski ei magata. Ega sealgi pudrupead ei istu!“

„Kõnda jah, kapten. Uga siiski...“

„Kui meid tõeste hädaoht Italia poolt peaks varitsema — pühime ühe nädalaga selle maakonna itallastest puhtaks, nagu kord ja kohus. Ja... meil on ju iseäralikud nimed kirjad — nendest — kes poliitikalikelt kahtlased. Need saadame jalamaid välja... Ha-ha-ha!“

Galitsialased teawad, kudas me nendest jagu saame, keda millegiski kahtlustatakse. Kuid sellest pärast, alamohwitser Arnold! Praegu on meil waja selgust teha, kus ja kelle juures see neetud wäejooksik, see Rooma maalder Lowatti, warjul on!“

„Waja weel täna öösel mitu läbiotsimist ette võtta.“

„Hm... Pavana tüli nende läbiotsimistega, pole sugugi hea... Ja teaks weel kindlaste, et see wõrukael Lowatti tõeste siin on?“

„Teie kahtlete, kapten?“

„Kahtlen! Telegramm on juba kahtlane: misugusel loomil mõis pähe tulla niisugusel ajal Lowatti wanematelt pärida, kas poeg tõeste nende juures küllalises on? Mikirjaks on — Laura Lowatti. Meie teadete järele — selle maatri naine... Telegramm on piiri tagant — Roomast. Kes wastutab, et see ainult ninapibi wedamine ei ole? Uga teiseltpoolt... Teiseltpoolt saime Rooma konsuliametilt praegu teadaandmise, et wäejooksik Lowatti tõeste Roomast välja sõitnud on. On nagu sarnane, nagu peaks ta — siin olema.“

„Kudas küsite, kapten?“

„Kannatage! Waja järele mõelda. Waja plaan teha. Andke mulle Lowatti perekonna sugulaste nimetiri. Mhaa, ahaa. Hm, hm...“

* * *

See oli öösel.

Taewa all liikusid pilkumisi mustad pilwed, pifaraid pillates märja, kahatanud maa peale. Tuul rebis puudelt halastamata wiimaseid lehti. Öötsudes kiuljusid kaeblikult roostetanud konksude otjas üksikud laternad, mille abil Santa Ugata linnawalitsus oma alewiku peauulitsaid walgustas. Kuski haugatas koer kähijewa häälega, arwatavaste oli ta nälgane. Alewik näis wäljasurnud olewat: ei hingegi uulitsatel, ainukefti tululest akendel.

Natuke aega enne poolööd läks wäike salk — wiis shandarmi ja kimmekond wahiwäelisi — läbi alewiku, jõudis põldude äärde ja kadus siis aegade ja kraawide wahel.

Wihakonserwide valmistamine sõjameeste jaoks Londonis.

Suurt ringi tehes hiilis ta sealt taja-taja ühe maja juurde alewikus.

„Seadufe nimel, tehke lahti!“ hüüdis salga ülem, shandarmide kapten. „Tehke lahti — midu murrame fiske.“

Uks läks laiali lahti. Wäwele ilmus öörtietes wanamees, lamp käes. Lamp see wärises.

„Mis... mis... on tarwis?“ küsis ta kogeledes.

„Teie olete — Karlo Lowatti?“ päris kapten. „Kus on teie poeg — wäejooksik — peitus? Meie teame, et ta tunaeila üle piiri jõudis. Meie teame, et ta teie majas warjul on. Kus on teie poeg? Noh?“

Ja shandarm tõstis Karlo Lowatti näo kohta rewolwri. „Õtsige!“ wastas wanamees, hambaid kokku pigistades, kortkus kulmul. Kapten tõukas majaperemehe kõrwale ja astus fiske. Kaks shandarmi sammusid oma ülema kannul. Lambiwalgusel paistis terve toa sifemus neile kätte.

Peale peremehe enese ei olnud toas kedagi, kui mitte wana naiserahwast lugeda, kes wanamoodi woodi peal pleekinud waiba all puhkas. See oli kunstniku Lowatti lahwatud ema.

Shandarmid otsisid kiirelt selle, järgmised toad ja kõõgi läbi.

„Kedagi ei ole!“ teatasid nad kaptenile.

„Kuid ta ei wõinud ju ära lipjata!“ wastas see ärritatult.

Selsamal filmapilgul kostis kuskilt due pealt läbilõikaw wile, siis kisa:

„Seija! Seija! Seal! Piüia!“

Siis...

Siis rakatas wihafelt püssipaut, teine. Ja jälle kisa: „Kuffus. Soia, hoia!“

nulkeid ja sõnalaukumata, tagasiwaatamata, tormame meie edasi! Ja mispärast peakski meist veel keegi tagasi waatama? Kes on kellegi ülepea parem, ja kelle kohus wähem ehk rohem isamaa eest wälja astuda? Kõik oleme nagu ihe ifa pojad ja saame pärast kõik ihte hauda maetud. Seal on siis hingamine ja rahu; jah, seal ainult!

Waewatud inimene sureb wagusalt, nii omaga-rahul näoga heidab ta hinge, nagu seda siin küllalt tundma õppisin. Weel oma wiimast jõuraasulest kottu wõttes, tõstab minu seltsimees, õigeusuline, oma käe weel wiimaseks risti ettelöömiseks, una ta huuled tasakesti fofistawad: „Счастья Боря!“ (Zumal tänatud!) Ta on oma saatusega rahul, sest ta waew on lõpetatud, ta on ju nüüd surnud! — Zumal õnnistagu tema hinge!

„Sõjamehe surm on aus surm, sõjamees saab seitsmendamasse taewasse,“ nagu seda Muhamedi ust õpetab. Ja jah, sõjamees saab, jah, seitsmendamasse taewasse, sest ta on sedawõrd waewa näinud, siiski pean aga siin weel tähen-dama: „Baqana nupumees oli ikka see Muhamed!“

Waene ja waewatud inimene ütleb oma tuttawatele, head ööd soowides: „Mitima Zumalale, üks päew jälle surma poole!“ kuna aga rikas, kurwalt sõbra kätt pigistades, lausub: „Oh sõber! nii noorelt ei trehwa meie teine teist enam!“

„Dih! Uih!“ lootsiwad rikkad, ja ei tea kus sõjahirmu eest põgeneda: „Mõtle, tuleb sõda, jah, räägitakse warsti tulla, ja ajalehed kirjutawad: Sakslased tapawad kõik maha! Sa Zumal, mõtle, kui kole! kui hirmus! Kihwitised gaasid, tulepommid, õhulaewad, lennumasinad! Kõik nõuawad aga ainult merd, kõik! Siin on elu kardetaw, seal on elu kardetaw! Ah, see elu on ju nii hea, nii magus!“

Ja nad sõidawad ja jooksawad, kolivad ja patiwad, kõik on ju tarwis ligi wõtta, sest kõik maksab ju oma raha. Nuttu ja ruttu siit ja sealt ära, sõjast kaugemale.

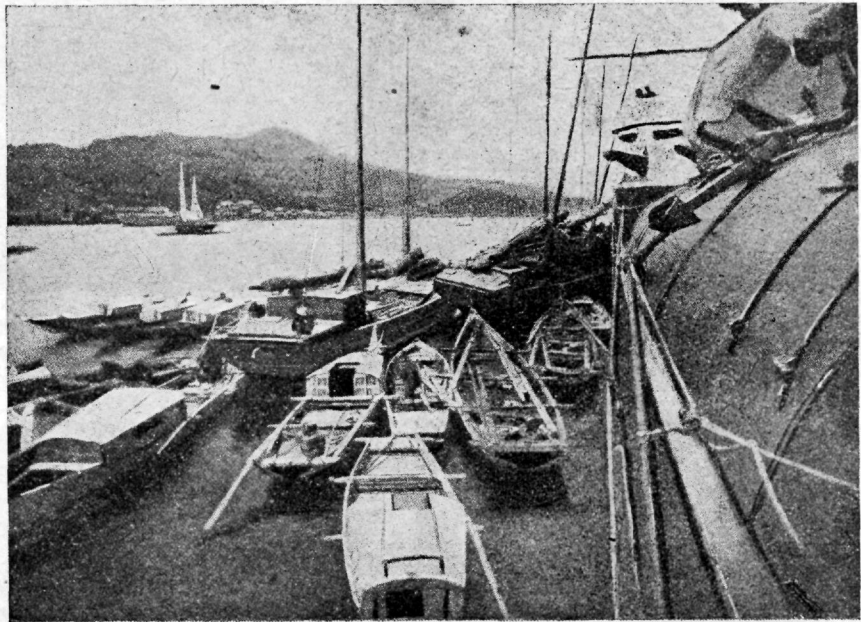
Mõni wana emake aga, kellel juba pojad wiimase ni sõjas, istub rahulikult oma ukseälwel, ristic käed põlle all, ja naerab sala põgenejatele järele: „Kus te, pimedad, peats kihutama, eks ole ju surm ükskõik, kas siin wõi seal!“

Waat, siin ta nüüd on, kõik see küsimine: mis ülepea surmahirmuse puutum, ja kui ehk mõni seda ei usu ja kellegi wana ema käest järele päriks, siis püüan mina küsitawa eest wastata, ja ma olen selle peale kindel, et niisugune saatuse hoolets jäetud emake ülepea midagi oma tulewiku ette ei muretse, waid wahest harwa mõtleb ta see peale: „kui tuleb surm, siis tulgu, ei tule ta, kah tükk asja, näen ometi oma laste sõjast tagasi tulemist j. n. e.“ Ta, waeneks, on ilmas küllalt walu ja waewa näinud, ta on kõigest sellest puru-wäsinud ja ta nõuab rahu.

Sedasama nõuame ka meie sõjawäljal oma mitmekordse wäsimuse järele, ja mitmed, mitmed, kellel see nõudmine nagu kogemata täidetud saab!

Suurtüki müürin, pommide lõhkemine, piisipaugud, ja sõjatära — kõik on meil nii igapäewane, nii loomulik ja armas, et ilma sellela oleks nagu igaw. Iga piisfiktuul, mis kõrwa äärest kumudes mööda lendab, laulaks nagu midagi tööstiawat, nagu nõiaõnu kõrwa sisse jutustades: „Dota weel, ei weel pole sinu kord.“

On sõjamees aga jälle puhkanud, kõht täis ja keha soe, kodust — kodumaalt hiljuti kirja saanud: kõik tuttawad laewad terwitada ja soowiwad tale kõike head; kõik loodawad ja ootawad teda sõjast tagasi ja see kõigekallim korjab aasal lillest ja saadab ka temale ihe kuiwanud meelespea lille. Ja waata, see raudse südamega sõjamees, kes mõne päewa eest omale surma ootas, kes elust nii tiidinenud oli,

Sõjamoona laadimine Inglise sõjalaewa peale Dardanellides.

et ifegi Weenus tema kilmu südant armastusele sundida ei oleks suutnud, on nüüd, neid dieksti kallima kirjast leides, kui ümber muudetud ja suudleb neid kuiwanud dieksti kuumalt, palawalt . . .

Ta tunneb enese nagu uueste sündinud olemat, ta mäletab, kuidas ta oma kallima seltsis lillest noppis, jah, ta mäletab seda väga hästi, ja ka seda, kui ta kord oma kallima pidult kodu saatis, kuna siis wiimane tale ihe niisuguse wäikse finise lille noppis ja ütles: „Ära unusta mind.“

Kuigi see kord ammu juba mitme, mitme aasta eest oli, siis oleks see aga meie sõjamehe meelett nagu eila alles olnud, ja palaw igatsus nende mälestuste järele leiab tema pões aset, ja ikka armsamalt ja armsamalt maalib ta omale mitmetfugu ilusaid piltisi waimusilma ette — ja kui nüüd korraga trewogat mängitakse, mis meid rutulisele pealetoornamifelse kutsus, siis on seesugune sõjamees põllumehe sar-nane, kes käed adra külge paneb ja — tagasi waatab.

Mispärast ei peaks ta siis tagasi waatama, sest kes ei tahaks elada, kui elu wähegi korda läheb, kui see ilmaelu ennast wähegi eluks nimetada lafeb?! Ja otsekohe pean siin tunnistama, et seesugusel korral üks suur protsent kartust, kõige selle julguse kõrwal, meie rindus aset leiab . . .

Nii siis: igal sõjamehel on elu armas, olgu ta julgem kui julge, aram kui argpüks, kuid mis aitab siin arg ehk julge olla, pead ju nii kui nii rahulikult ootama, millal sinu kord tuleb ja millal sinugi hing nõndanimetatud seitsmendasse taewasse rändab!! Paul Johanson, Riia.

Rodulinnud

nende kaswamine, nuumamine, müügileasaamine, haigufed ja arstirohud. Hind 30 kop.

Suurt kasu rodulindudest saab igaküls, kes enmast ülemal-nimetatud raamatust lafeb õpetada ja juhtida.

Sisu: Rodulindude kaswatus. Rodulindude laut. Elukanad ja nende toitmine. Üned. Pardid. Luiged. Peel-kanad. Waasanid. Bouletid. Mitmesugufed uued kanade sordid ja nende nuumamine. Rodulinnupidaja talender ja palju muud.

Friedrich Krug,
Waiwarast. Tegewas
sõjaväes.

Johannes Esler,
Kohita w. Tegewas
sõjaväes.

Johannes Purland,
Wladimiri w. Tegewas
sõjaväes.

Abel Koppel,
koolidirektori. Kohita w.
sõjaväesjal.

Hans Pappel,
Wardi w. Tegewas
sõjaväes.

Jaak Lamm,
Palmse w. Tegewas
sõjaväes.

August Piilberg,
Kaitse kr. Punase
risti jaostonnas.

Woldemar Andreson,
wäeülem Narwast.
sõjaväesjal.

Aleksander Linholm,
Kohita w. Tegewas
sõjaväes.

Rudolf Tennison,
Järwe w. sõjaväesjal.

Karel Eller,
Kärdlast. Sak. wästu
wõid. langenud.

August Salin.
Jaanuakituul W. all
langenud.

Johann Maaten,
Wiskandi kr. 27. apr.
R-s langenud.

Aleks. Laasberg,
Maarja w. Käest haawat.
Lueste sõjaväesjal.

Madis Rikson,
Kallingast. Tegewas
sõjaväes.

Johannes Thomosberg,
Pütsalust 12. okt. W.
all Käest haawatud.

Gustaw Nimmit,
Narwast. Lahingus
jalast haawatud.

Eduard Maasil,
Sudolinnast. Oli sõjav., nüüd
wäeteenistusest wabastatud

Woldemar Arikas,
Waiwarast. Suurtüüwäe
alamohwiser. Põrutatud.

Joh. Orle,
Kalliste w. 15. apr. L.
all haawatud.

Korjus,
Tallinnast. Tegewas
sõjaväes.

Friedrich Nestrit,
Koblast. Tegewas
sõjaväes.

Woldemar Abelow,
Rakvere tr. Tegewas
sõjaväes.

Rudolf Ott,
Kobla w. Sõjaväljal.

Roman Mürsep,
Tallinnast. Tegewas
sõjaväes.

Kristjan Anni,
Palbe tr. Tegewas
sõjaväes.

Karl Lusso,
Antsla aiam. Kirjutaja. Georgi risti. Kuld ja hõbe aur.

Josep Rey,
Rõmmlita w. Sõjaväljal.

Juh. Walgenberg,
Sõhwist. Suvar. Sõjaväljal.

Rudolf Wabel,
Sõhwist. Tegewas
sõjaväes.

Joh. Raastanja,
Narwast. Tegewas
sõjaväes.

Mart Meinwaldt,
Riisfiit. Tegewas
sõjaväes.

Lawet Roht,
Wõru w. Tegewas
sõjaväes.

Johannes Lun,
Lohosu fib. Sõjaväljal.

Aleks. Gamets,
Rr. Selo tr. 13. nom. haaw. 14. nom. haawadesse surm.

W. Silberg,
alamohw Käest haawatud. Aueste sõjaväljal.

Friedr. Wistmann,
Sõjaväljal.

Albert Wõlder, Tallinnast. Saawatud. Aueste sõjaväljal.
W. Loikin, Siiumaalt. Saawatud. Aueste sõjaväljal.

Aleksander Peets,
Saare w. Saawatud. Aueste sõjaväljal.

Juhanes Alle,
Kuresaarest. Saawatud. Aueste sõjaväljal.

Jakob Kottas,
Tallinnast. Saawatud
lueste sõjaväljal.

Richard Paul,
Narvast. Saawatud.
lueste sõjaväljal.

Oskar Ahtiga,
Kärdlaft.
Kats tõrda haawatud.

Juhan Rupp,
Ahtinast. Käest haawatud.
lueste sõjaväljal.

Johannes Laus,
Sibirist tub. Saawatud
ja wäeten. wastaatud.

Heinrich Prangel,
Kauvere nr. 3. märtsil
teadmata kadunud.

Jakob Uustalo,
Kundast.
R-s teadmata kadunud.

Oskar Urela,
Rannu-Comme w.
29. sept. teadm. kadunud.

Aleksander Laas,
Tallinnast.
Saksamaal wängis.

Johannes Arikas,
Waiwarast.
Saksamaal wängis.

Robert Sillmann,
Kohitast. 20. apr. siku-
wõitl. teadm. kadunud.

Aleks. Noormägi,
w. alamohw. Narvast.
Saksamaal wängis.

Oskar Waldman,
A. Põitsamaalt. 10. weebr.
Saksa wangi lang.

Anton Laas,
Tallinnast. Oli haawatud,
nüüd teadm. kadunud.

Julius Alamann,
Wologda Eesti ajund.
R-s teadm. kadunud.

August Behlmann,
Sõlla w. Weebr. hoaw.
lueste sõjaväljal.

Ernst Altko,
wabatahtl. Tallinnast. 9. desf.
haaw. lueste sõjaw.

Johannes Soobit,
Paideft.
Saksamaal wängis.

Mihkel Pärtel,
20. apr. R-s
teadmata kadunud!

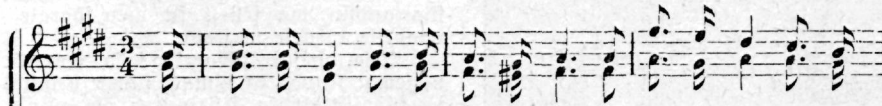
Gustaw Pijsaar,
Tallinnast. 2. apr. rasf.
haawatuna teadm. kadunud.

Laul

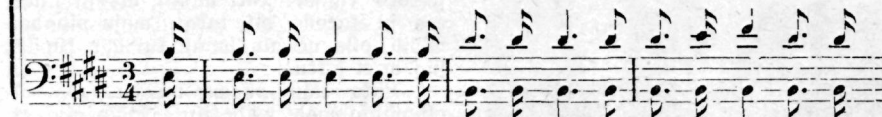
fuures maailma-sõjas langenud suguwendade mälestuseks.

Urmjalt, vaikelt.

Sooime wiis.

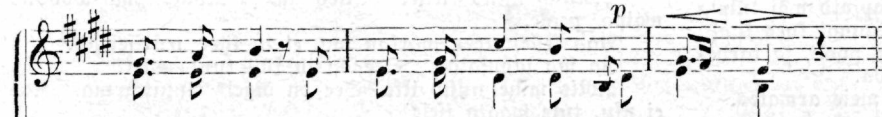
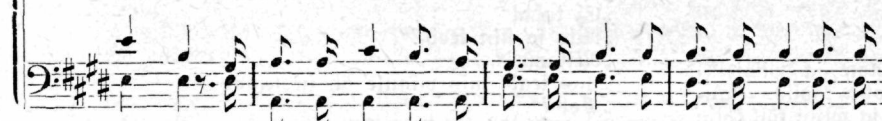
1. Mis kuu - leb rän - da - ja kalmu peal, mis teatust toowad tall'

tuuled? Kuis ka - job kal - mu alt nen - de heal, kell' wereft tar - re - tand

huu - led? Kes on siin kal - mu all hin - gamas? Miks ärkab ha - le - dus

rän - da - jas? Miks nut - tu, kae - ba - mist kuu - - led?

2. Siin meeste pojad on puhkamas,
Neil lõpnuvad mured ja walud,
Nad leidsid kodu niilid manalas,
Neid kurtwad wallad ja talud;
Nad elus wõitlefid aufaste,
Said wõidu-pärgasid endale,
Neist teadwad metfad ja salud.

3. Kust oled pärit sa, kange mees,
Kus on su kallima kodu?
Kuis tegid imesid ilma sees?
Kas oli imedel edu?
Kes tööle tähtsale rakendas,
Ja kus sa olid siis wõitlemas,
Kes kartis sinu poolt kadu?

4. Ma olen sõjamees Tallinnast,
Kus Kalew töötanud palju;
Ma pärit kuulsamast Saalast,
Kus mehed kindlad kui kalju;
Ma sündind kodumaa piiri peal,
Kes Saare-, Hiio-, kes Muhu-maal,
Kus loodus kare ja walju.

5. Mu kodu wäikene saarele,
Kus kallim asjata ootab;
Seal ema sünnitas ilmale
Wiis poega, kõiki meid kaotab
See hirmus sõda, mis möllamas.
Meid isa wõitlema õnnistas,
Kuid kättemaksmist ta töötab.

6. Ma Tartus Taaramäel sündinud,
Kus wapraid mehi wõib leida, —
Kes Ema-jõel on tõnkinud,
See meelt küll naljalt ei heida;
Mul kodupaigaks on Wõrumaa,
Kus piirikis Pihtwa-järw Peipsiga,
Kus kala wõisin ma püüda.

7. Ma Wicust, Järwast, ma Läänemaalt,
Kus sündis emake Linda,
Ma Harjust, Narwast, ma Pärnu raalt,
Kus julgus kaunistab rinda,
Kus kuulus Jakobson puhkamas,
Kes Gestis kangelast ebendas,
Kes kaitstes kodumaa pinda.

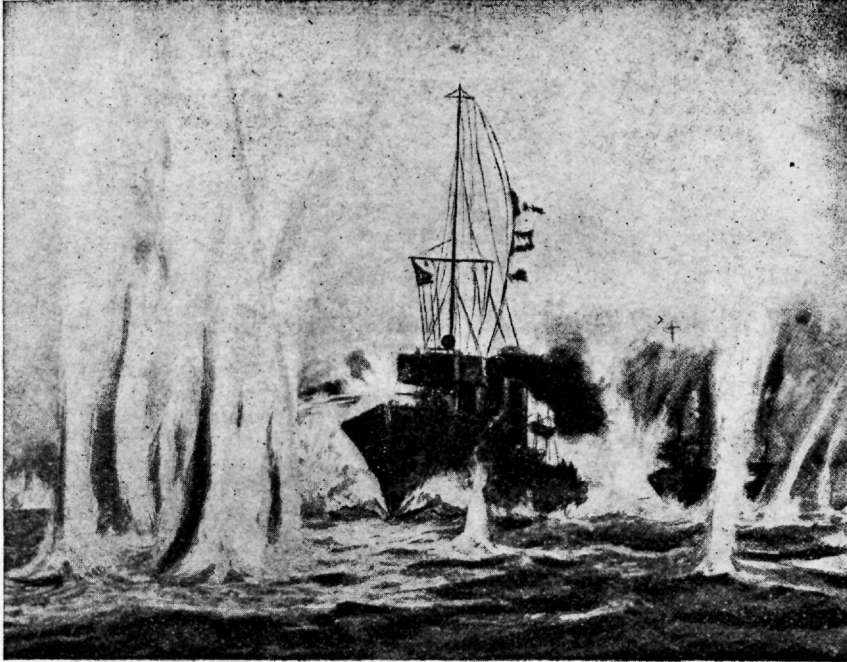
8. Kus kohal, kallike, surma said?
Kas wõttis kuulike elu,
Wõi wärsind meeletult maha jäid,
Ei tunnud suuremat walu?
Wõi lätsid jäljetult kaduma?
Kõik mulle waimus sa tunnista,
Muud enam sinult ei palu.

9. Surm tabas mitmeid Galitsias,
Küll jalamehi küll ratsa-
Kes langes wõitluses ägedas,
Kes kadus jäljetult metsa,
Kes leidis hauatse Poolamaal,
Kes langes lahingis Rowno all,
Kes Baltimerel sai otja . . .

10. Neid kohti kümneid ja sadasid,
Kus seiswad wennaste-hauad,
Peab käima tuhandeid radasid,
Kui oma ülesse leiad.
Kuid siiski hoolega otsige
Meid wõeral pinnal te ülesse
Ja pange mälestus-lauad.

Ralewi-Ralmul
7/VIII. 1915.

Lennula.

Lahing Dardanellides.

Leiwakott.

Meie käisime seltsis kihelkonnakoolis ja olime üsna head sõbrad. Et me üksteist, wabal ajal lumesõda pidades, wahetewahel tubliste kogisime wõi mõnikord mõne tühja asja pärast tüllisegi sattusime, mis sellest rääkida. Seda tuleb sõprade wahel ikka ette. Ja et ta teistega iial hästi läbi ei saanud, sest et need teda ninatargaks nimetasid, kes enesele küünarnukkidega teed ostawat teha, see on kõik juba ununenud.

Aga üks asi, ei lähe mul ometi meelest. Ei tea isegi — miks. Aga nii tihti, kui ma oma endist sõpra elus näen, tuleb see lugu mulle jälle meelde.

Mis asi see oli?

Tühi asi. Üsna tühi asi.

Et kool kaugel oli — mõnel isegi kümme ja wiisteistkümmeend wersta, — siis wiibisime nädal otja koolis. Lau-päewa lõunaajal tuldi meile kodust wastu ja wiidi kõik koju; pühapäewa õhtul sõidutati meid kodust jälle kooli tagasi. Seadagi, et siis terve nädal kaasaantud leiwakoti waral elus piisime. Närisime kuiwanud leiba, mis tihti külmas toidukambriks lõwaksti külmas, ja söime külmi kapsaid wõi külma liha, putru, piima wõi muud, mis meile kunagi kord kaasa oli antud. Minult sooja theewett anti kooli poolt, ja tarbe-
korral tohtisime oma toiduaineid ka soendada.

Aga see oli kõrwaline asi. Wähemalt meie arwates.

Peaasi oli, et meie nälga ei tarwitfenud tunda, ega tundnudki. Nimelt need, kelle eest kodus rohkem hoolitseti, tähendab: kellel kodus soojem emajüda tuksus.

Nüüd ei mäleta ma enam, kas minu sõbra ema veel elus oli, aga igapäewane kõrwustikku söömine näitas mulle, et mu sõbra leiwakott mitte nii häid asju ei sisaldanud, kui minu oma. Kuna mina kapsastele liha juurde hammustasin, näfis tema kord musta jahuputru, kord sinist kapsarööga, kord halli kartulikeedist, aga ilma lihata. Ja kui mina enesele karbist wõid ja kohupiima leiwa peale panin, mõnikord kanaküpsistki lõisin, jõi tema püstit külma, haput piimawedelikku. Ja kuna mina omast toidust tihti veel kolmandiku koolist koju tagasi wiisin, nägin ma, et tema leiwakott nii mõnigikord juba reedel tühjaks sai.

Seadagi, et teda mõnikord niifugusel puhul kui sõpra oma kulul kostitasin. Sõida läks ju halebaks.

Kord oli mulle mu kallis emateme — Jumal ülendagu ta hingel! — suure aneküpsist kotti pannud. Kui õnnelik olin ma, kui selle leidisin! Ja nagu see ikka nii on, et õnnelik ka teisi tahab õnnelikuna näha, siis andsin ma sellest ka oma sõbrale-naabrile tükkese maitsta.

Teie oleksite pidanud teda seekord nägema: Rudas ta filmad süües järeksid ja kui isukalt ta sellejuures ise minu aneküpsist filmitjes!

Aga ma ei andnud talle sellest seekord enam. Piik nädal oli ju alles ees ja tarwis oli targu maja pidada. Wõib olla nädala lõpul, kui aga küpsist siis veel jattus!

Läts kolm päewa mööda. Sõbral oli nähta waste wähe isu. Wõib olla, et ta haiglane oli, wõib olla ka, et tema toit sel nädalal iseäranis maitseta oli. Kapsad paisisid küll üsna mustad olewat ja leib oli kõwa kui kiwi. Ma nägin, kuidas ta seda suure jõupingutusega lõikas, ja mäletan, et teised talle nõu andsid — saega õnne katsuda.

Neljanda päewa hommikul, kui ma söögitunniajal jälle oma kotti awastin, jäin ehmatades seisima. Ma kobasin, kobasin, otsisin, waatastin — ei midagi.

Mis see tähendas? Kuhu oli minu aneküpsist jäänud? Kes oli ta ära wõtnud?

Aga veel ei lausunud ma sõnagi.

Tarwis oli enne sõbraga selle üle rääkida; tarwis oli nõu pidada, enne kui käre tegin, enne kui asja teistele teada andsin.

Ma waatastin ringi ja nägin alles nüüd, et minu sõber puudus.

Kuhu ta oli jäänud?

Ma läksin toidukambriksse.

Ka seal polnud teda.

Köögis?

Ka mitte.

Wiimaks leidisin ma ta magamisetoast.

„Miks sa sööma ei tule?“ küsin ma.

„Ei taha!“

„Mis sa siin teed?“

„Niisama!“

„Kas tead, mis minule on juhtunud?“

„Noh?“

„Sa küsib seda etksa.“

„Minu aneküpsist on kotist ära warastatud.“

„Sa talitab woodi juures.“

„Mine nüüd ikka!“ ütles ta ja laotab oma woodile waipa peale.

Aga sellejuures märkan ma, et ta käed warisewad.

Ja ma jahmatan. See on ju süü tundemärk.

„Mis mine nüüd ikka! See on õige!“ kinnitan ma. „Kui ei usu, tule waata ise!“

„Mis mina sest veel waatan, mis ära, on ära!“ ütles ta tafa ja jattab siis korraga: „Ei tea, kes see küll wõis ollal! Ja kas teised seda juba teawad?“

„Jee waatab mulle altkulmu uuriwalt otja.“

„Ei tea — ma ei ole seda ka veel kellelegi ütelnud, aga küll see juba wälja tuleb — midagi ei jää saladusets. Mina annan asja kooliõpetajale üles.“

Tema trummeldab käega karsitult woodi otsalaua peale.

„Ära nüüd seda küll tee!“ ütles ta siis wenitades. „Kes teab, ehk tegi mõni paha nalja!“

„Nali see küll ei wõi olla, sest aneküpsist pole ka toidukambriist leida. Waatastin juba järele.“

„Aga üles anda ikka ei maksa“, ütles tema. „Kui see

üles tuleb, kes seda tegi, siis wisatakse ta koolist välja”.

„Mis talle siis muud wajagi on?” wastan mina. „Waras peab warga palga saama”.

„Ei tea, kas warastasti, wahest tegi seda ainult puuduse pärast”, wabandas tema.

„Ja kui ka, wargus oli see ometi ja üles annan ma asja ka!”

Tema oli seda kuuldes õige karsitaks saanud. Närwiliselt selendas ta sömedega woodi kallal.

Korraga ajab ta enda püsti, astub juust minu ette ja ütleb tõsiselt:

„Kuule, sõber, ära tee seda mitte, ma palun sind. See oleks terwele koolile häbiiks. Wäga mõimalik on, et ta seda häda pärast tegi.”

„Ka häda pärast ei tohi warastada!”

„Sul hea ütelda, sest et sa ise weel iial tühja kõhu näpistust pole tundnud!”

„Aga sina?”

„Mina tunnen seda!”

„Sina?”

„Mina!”

„Sahaha!”

„Meie sööme ju kõrwustikku, ja sa oled ifegi näinud, kui wilets toit mul on. — Häda ajab wargile —”

„Sina?” hüüan mina. „Ega's ometi sina minu küpsise kallal ei käinud?”

Ma waatan talle läbipuriwalt otsa.

Tema lööb filmad maha. Selgeste paistab ta näolt süüi filma. Rii selgeste, et sellest ifegi poifitene aru saab.

Ja ma ei annagi talle enam sin ülestunnistamiseks aega.

„Sina?” hüüan ma. „Mispärast sa seda tegid? Kas sa küsida ei wõinud, kui sul puudus oli? Ma oleksin sulle ifegi heameelega andnud!”

Ta huuled tufsuwad.

„Anna mulle andeks, et ma seda tegin. Jah, ma tegin seda. Ma wõtsin aneküpse eila õhtul ära ja sõin sellest kõhu täis. See oli nii tühi — nii tühi. Ja walutas, ja mul oli häbi, nii häbi sinu käest küsida.”

Ja ruttu wõtab ta mu kaela ümbert kinni, et oma pi-saraid warjata.

„Anna mulle andeks! Eks ole, sa annad mulle andeks? Anna mulle andeks!”

Mina olin liigutatud.

„Ja sinu kõht oli ifka tõeste tühi?” usutan ma teda.

„Jumala eest — tõeste!” kinnitab tema. „Minu kopsad olid nii halwa maitsega, et nad mul kudagi wiisi kaelast alla ei läinud. Anna mulle andeks — teinekord ma seda enam ei tee!”

Ja pühalikult töötades tõstis ta oma käe üles.

Ja mina andsin talle andeks.

Ühestoos läksime sõõgituppa tagasi, ilma et keegi oleks aimanud, mis asju meie olime ajanud. Ja mis mul weel oli, jagasin ma nädala lõpuni wennalikult temaga.

Ja tema ei käinud iial enam minu leiwakoti kallal. Ja meie sõprus kestis kooliaja lõpuni. Meid sidus nüüd muu seas ka saladus, mida teised ei teadnud.

* * *

Sellest on nüüd juba ligi nelikümmend aastat mööda läinud. Egi nelikümmeid pikka, rasket, waewarikast aastat minule. Aga niipea kui ma oma endist sõpra näen, tuleb see lugu mulle ifka jälle elawalt meelde. Ja ifka näen ma teda siis oma ees, kudas ta käe pühalikult töötades üles tõstab ja ütleb, „et ta seda iial enam ei tee!”

Ja nüüd ei ole tal seda iial enam wajagi teha, sest kehwaft koolileiwakotist hoolimata on temast möödäläinud aastate jooksul kõhukas, rikas mees saanud, kelle ees paljud

Esimene isamaa sõda. Põgenejate prantslaste laager Beresina ääres.

mitši maha wõtawad. Ta on kusagil filmapaistwas kohas ametis, kus kallist palga saab.

Peale selle on tal linnas wiis maja ja maal kaks talu-kohta.

Kui ta mulle kord wastu juhtub, teretab ta igakord wiisakalt ja küsib wahetewahel ka, kudas käsi käib. Aga kõik ta olek on tagasihoidlik ja illewalt alla, — niisugune, nagu seda rikas mõjumees waesega — liiati waese kirjanikuga rääkides, kelle leiwakott waheajal setsamaks jäänud — alati armastab wälja paista lasta — näitamiseks, mis sugune suur wahe tema ja teiste surelikkude wahel haigutab.

Kurjad keeled tõendawad küll, et ta oma waranduse mitmesuguste kriugaste waral olla kogunud, aga kes seda kindlaste teab, see wõib küsida, aga wõib ka tühi jutt olla. Kuid mis kindel on, on see, et ta leiwakott nüüd ääreni täis on ja et seal leiba kõrwal õige rikkalikult — lihagi leidub. Mistarwis peats ta siis weel wõõra leiwakoti kallale minema!

Aga kui ta mulle wastu juhtub, siis märkan ma ometi, et temaga kõik kõige paremas korras ei wõi olla. Sest tihti lööb ta siis filmad maha — kõigest kõrgusest hoolimata, kuhu ta ennast upitada ihtab — ja siisemine hääl ütleb mulle, et ta oma pühalikult antud töotuse — ometi on murdunud.

Seda ütleb mulle ta rahutu pill, mis wargelt, nagu hirmutatud lind, minu waate eest kõrwale põigata katjub.

Ja siis tean ma, et minu leiwakott ainuke ei olnud, mille kallal ta on käinud.

R. Põld.

Sähtis pimedate ööde puhul.

Kuiwad galwanielemendid

Õpetus, kudas kodusel wiisil mitmesuguseid kuiwi batarreift tasulampide, elektrifellade j. n. e. jaoks walmistada. 7 pildiga. Hind 30 kop.

Saada igast raamatukauplusest.

Pealadu

„Seadus”, Tallinnas.

Üks wana-aja sõdadest, millest eraldi selle jaoks välja õpetatud leopardid osa võtgid.

Ras võib naisterahwaid ülikooli wastu võtta?

Rahklemata! Nad on selleks täieste kipsed.

Juba algõpetuses on naised meestest kaugel ees. Kuna mees ainult surunud kirjatähtedega lugeda mõistab, mõistavad naisterahwad igast — nendele meeldiwast — näost igajuguseid soowisi ja igatsust wälja lugeda.

Nad loewad ka heameelega armastusekirju, kostimise-tõotusi — abielus naised iseäranis niisuguseid kirju, mis nende mehed teistelt naisterahwastelt saawad. Kuiwad, labased kirjatükkid ja kaupmeeste arwed jätawad nad aga mehe lugeda, sest see ei sünni nende peene kunstimaitsesega kokku. Kirjutamises on nad ka päris meistrid ja tarwitawad väga tarka stiili: mida üks naisterahwas kirjutab, seda ei suuda sagedaste ka kümme meest üles lugeda. Ortografias ei pea nad mitte wanadest reeglitest kinni. Neile on ükskõik, kas nad k—ga wõi g—ga, pehme d wõi kõwa t—ga kirjutawad. Nad on futuristid ja tarwitawad kõige modernimat kirjawiisi.

Ka rehkendamises on naised imeosawad ja üllatawad sellega omi mehi väga sagedaste. Neiu, kellel 3×5 mitte katkistümmend wälja ei tee, niisugust ei wõi sugugi haritud neiuks nimetada. Ka mahaarwamise teewad naised mehele õige kergeks: sest naifel ei jää, kui ta mahaarwama hakkab, üleüldse midagi järele. Mees aga arwab wana metodi järele: seitse wiieft on wõimata maha tõmmata, ei jää muud nõu üle — ma pean laenama.

Peale selle on naisterahwal ka imestamisewääriline kõneanne. Mis on meie riigiwolikogu kõige kuulsamad kõnemehed Tshheidse, Kerensti, Purischkewitsh j. t. naiste kõneosawuse wastu. On nende kõnel oma kodu ka niisugust mõju. Ei!! Seal peawad nad ilusaste waikima.

Ka looduseõpetuses on nad imetargad. Iseäranis taltfutamises. Kõige metsikumast ja armukadedumast tiigrift teewad nad kõige wagufama lamba; mõned kurdad mehed tõendawad, et nad seda hoopis ümberpöördukt teha, siiski, minu arwates, on see ainult alatu laimudus. Luiti tunnewad nad väga hästi, nõnda hästi, et nad ise nendeks saanud on: nii armsad, nii õrnad; see näib meestele nii hästi meeldiwat, et nad sagedaste osad ümber wahetawad ja ise kui osa mängiwad, iseäranis siis, kui neil mõni raske patt südamel peal on.

Kõik loodusejõud on naisterahwad endile juba ammugi omaseks teinud. Kes mõistab seda magnetilist jõudu, seda elektriseerimist ühe ainsa pilguga, mis süllapikkuseid sädemeid meeste südamesse saadab, paremine, kui noor neiu

eht ilus naine? Kes mõistab paremine kui kõige osawam mehanikus kõik rattad käima panna, kui noor neiu, kui kuri isa teda wahest kusagile tantsupidule ei luba minna. Sa võib kindel olla, et tütar ikkagi wõitjaks jääb. Kes mõistab nõnda hästi nagu kõige parem prillitegija lühikse nägemisega isale, kes tõendab, et tütri kleit weel uus olewat, õige prilli muretsema, mille läbi waadates isa wiimaks siiski otsufuse tuleb, et kleit mitte uus ei ole ja tütrele soowitawana uue kleidi ostab.

Telefon, mille ülesleidjaks endid nii mitmedki mehed tunnistanud, oli naistele rahklemata juba ammugi tuttav, sest kes kuulewad paremine kaugale kui naised. „Mis jaoks mulle telefoni tarwis,“ ütleb tark naine, „tarbeforral wõib ju ka väga hästi läbi wõtmeaugu kuulata, mis nabrinaised teises toas kõnelewad.“

Mõned naistewastafed tõendawad, et naised geografias nõrgad olla. Naeruwäärt! Kes saab aru ja teab kõige paremine, kust poolt tuul puhub, kui nimelt naine. Kes peletab ühe magusa naeratusega kõik äiksepilwed mehe otsaessilt. Jällegi naine. Ja kui hästi tunneb naine iga weelalut kalju, mille wastu tema soowid pörgata wõikswad. Wett tunneb naine tingimata palju paremine kui mees, kes rohkem wiina- ja õlletarwitamises asjatundja on, sest et ta wett kardab ja kergeste merehaigeks jääda võib. Kaarditundmises jääb ta küll pisut mehest taha ja lafeb ennast sagedaste meestest kaardilauas üle trumbata.

Ja siis ülikoolis.

Seal on ta nagu kodus. Misjuguiseid raskusi oleks seal naisterahwal?

Mis õpiwad üliõpilased eistmesel aastal? Mitte midagi. Noh, sellega saawad naised, kui nad endid wähegi kokku wõtawad, ka väga hästi walmis. Mis teeb üliõpilane teisel aastal? Kardab seda, mis ta juba õppinud on. Arwate, et naine sellega mitte toime ei saa? Ja mis kardetawatesse eksamidesse puutub, kes peab siis nendest kohe jagu saama. Reid võib ju ka väga hästi lorrata. Kas võib seda põhjalikuks tudeerimiseks nimetada, kui ülikool ainult wiie wõi kuue aastaga ära lõpetatakse? Ei kunagi! Inimene õpib kuni surmani.

Waataame siis weel lõpuks mõnda fakulteeti, millese naine sünnis oleks. Ma ütlen julgeste: neil ei tarwitse walida; naine on iga fakulteedi jaoks kohane!

Wõtame kõige efiti usuteaduse. Kes mõistab paremine jutlustada kui naised? Kes paneb mehe kergemine pihtima ja pattu kahetsema kui jällegi naine?

Teisels, õiguseeadus. Kui kergeste otsustaks naisadwokat, näitusüks, niisuguse küsimuse: „On armastus kuritegu, kas võib ikksteise wastu õrn olla?“ Ta ütleks: „Serrad

kohtuniku! Nuhkluseeaduse selles ja selles paragrafis, selles ja selles punktis on öeldud: Kui süüalune mitte täie mõistuse juures ei olnud, siis ei tule tema tegu kuriteoks lugeda.

See paragraf sünnib täieste armastajate kohta, kes — nagu üleilmselt tuttav — armastades kunagi täie mõistuse juures ei ole, ja neid sellepärast ka mitte kui kurjategijaid muhelda ei või. Nad võivad ilksteise vastu örnad olla.

Siis arstiteadus. Kas oleks meeste seas paremaid arstisti, kui seda naised võivad olla? Südamehaiguste arstimises oleksid nad esimesed spetsialistid. Ka kõige rasketel juhtumistel ei kaotaks nad nõnda kergeste pead ja ei sattuks ärevusse nagu sagedaste mees, kes nende lähedal viibides kohe oma meelekindluse kaotab. Ainult tantsuajalid võiksid neile kardetavaks saada, sest kui ka süda ja pea korras on, jalgadesse lööb neile siis kohe krambisarnane haigus, mida tantsuks nimetatakse, ja see kestab wahest 60 läbi kuni hommikuni.

Lõpuks tahan veel politikat ja diplomatiat lühidalt puudutada ja lõenduse tuua, et naine ka selles kirjandis oma waimuandeid suurepäraselt tarvitada võib. Mis on diplomatia? Diplomatia on nimelt riigimeeste aastate jooksul nähtud maewa ja rahujutluse kuulutamine, mille teenuseks seda tuleb lugeda, et sõda wiimaks siiski paratamatats saab ja riigid karwupidi kokku lähewad.

Kes mõistab seda paremine kui naine? Ja kes on koduses sõjas wõitja? — Jällegi naine! Diplomadid saadawad, kui wahetord terawaks läheb, ultimatum, mis harilikult üsna ilma tagajärgeta jääb, kuna aga naiste juures seda kunagi ette ei tule ja nende wiimane nõudmine alati täitmist leiab.

Naised on üleilmselt demokraatiline riigikorra jaoks loodud, armastawad otustawat politikat ja on tempelmargi- ja tollimaksus wäga paraja nõudmisega; ainufene toll, mida nad nõuawad ja ka ära teeniwad, on see, et sa neid austad ja nende wastu wiisakas oled. Tempelmargid tulewad neile kohe suu peale suruda ja nende tagajärg ja mõju oleneb sellest, kuidas neid peale keebiti, kas külmalts või tulijest.

Mii on siis kahtlemata selge, et naisterahwas ilikooli wastuwõtmiseks täieste küps on. Ainult seda tuleb kaheleleada, et naised wäga rahutud on ja profesorite ettelugemist segada võiksid, sest keegi nendest ei taha rahulikult „istuma“ jääda.

Trill-Tralli wastane „Vox“.

Rolm kastikest.

R. Mender.

Jumese näoga, kes wifalt otsustanud oma otsust mitte muuta, näitas krahwipreili Madlen wiimaks kääga kindlalt kolme wäike kullatud Jaapani kastikese peale, ja ütles:

„Tehke üks nendest kastikestest lahti, kuid plüüdke, Walentin, hästi walida! Igaihe sisse nendest panin ma wastuse teie tungiwa palwe peale, millega teie mind juba kuus kuud tüütate. Leiate te wastuse, mille peale meeldiw „ja“ on kirjutatud, siis, olgu mis on, tuleb leppida, ja ma teid tagasi ei tõuka. Kuid hoidke kahe teise kastikese eest eita-wate wastustega: siis te enam mind ei näe“.

„Oh häda!“ ohlas meesterahwas, „wõidulootust on mul kõigest üks kahe wastu. Ja mispärast, kallike, tuli teil pähe niisugune halastamata mõte?“

„Baadake“, wastas neiu, „kui mul tuleb teie soowidele järele anda, siis jääb mul wähemalt üks troost, et minu langemises lihtne juhtumine süüdi oli“.

Kaua kõikus meesterahwas, enne kui wiimaks ühe kastikese wälja walis. Tema wärisew käsi kobas ühe lasti pealt teije, kuid ei julgenud ainuühtki nendest awada: süda kiskus tal kramplikult kokku mõtte juures, et ta ehk eitawa wastuse wälja tõmbab, selle kohutawa „ei“. Wiimaks otustas ta. Silmi kinni pannes, ennaft Jumala hoolde andes, tõmbas ta. Oh rõõmu, oh õnne! Wastus — wäike kokku keeratud roosja lehele — oli õnnis „ja“!

Moodne armastus.

„Ja sa oled walmis mind naiseks wõtma?“

„Kumal tibuks, las' Karl sind kosida, aga meie peame ilksteist armastama terve eluaja!“

Õnnelikuna, rõõmust särades, wõttis ta oma wärisewate kätega punastawa Madleni ümbert kinni ja kandis ta teise tupp. Neiu ei pannud wastu. Jah, ta ei wõinudki wastu panna, wõi ta oleks pidanud antud sõna murdma. Nad jaatfid õndsad filmapilgud mööda, hõljusid armujowastuses, kuni wiimaks toibusid.

Walentin ei olnud siiski täieste rahuldatus. Üks raske mõte tumestas tema otsaesisst.

„Do!“ küsis krahwipreili imestades: „Mis puudub sul weel, mis on sul, tänamatal, nutruise põhjuseks?“

„Üks raske mõte ei anna mulle rahu“, wastas ta.

„Raske mõte, minu kõrwal, misjugu?“

„Teie armastuse eest wõlgnen tänu ainult juhtumisele, mitte teie enesele?“

Kuid siis hakkas neiu waljuste naerma:

„Noh, kui loll sa ometi oled! Kõikidesse lastikestesse panin ma ju ühe ja sellelama wastuse — „ja“!“

Prantsuse keelest — or.

Oleks weel põhjust . . .

Kats sõpra sõitsid aurulaewaga. Lõuffis torm ja laew hakkas põhja wajuma.

„Oh Jumal, ma olen otsas!“ kisendas üks sõpradest.

„Laew läheb hukka! Laew wajub!“

„Mis sa karjud?“ küsis teine, „ega see sinu laew pole.“

Karwapealne käsutäitja.

Polguülem peab oma alamwäelistele pika kõne ja lõpetab nende sõnadega:

„Kui juhtubki mõnikord, et mõni teie seast enese koge-mata purju on joonud, siis magagu ta ennaft wälja ja järgmisel päewal tulgu minule selle üle aru andma!“

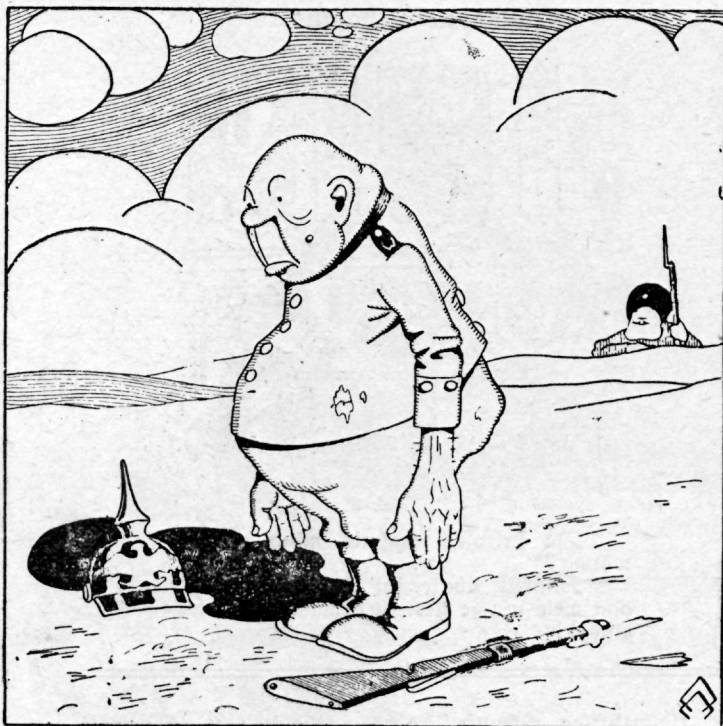
Wõne päewa pärast ilmubki juba polguülemale juurde keegi purujoobnud alamwäeline.

„Mis sul tarwis on?“ küsib polguülem pahaselt.

„Tu—tu—tuln, teie a—a—usjusele aru and—ma: et mi—mi—na olin ei—i—la joo—o—bnud.“

„Sa oled ju tänagi weel laffu täis?“

„Se—se—felle üle tu—tu—tuln teie au—au—susele alles ho—ho—homme aru andma!“

Sakslane Pärnu all: „Pfi der Teifel! Ra siin Bernaus, kus meil üks peenike Saksa wabrik Waldhof olep, wenelased olema...“

„Meie Matši“ mõtteterad.

Elmine armastus on fagedaste ainult — südame uudishimu.

*

Kui armastus naljamänguga algab, siis lõpeb ta harilikult dramaga.

*

Maine on alles siis õnnelik, kui teda kahetsetakse.

*

Ainult tark teab, kuidas rumalusi tehta.

*

Suurem osa asju ostetakse ainult sellepärast, et nad odavad ehk väga kallid on.

*

Kes otsib, see leiab — igatahes mitte seda, mis ta otsib.

*

Harva mõtleb keegi, mis ta väagib, veel harvemine ütleb keegi, mis ta mõtleb.

*

Truudus ilma armastuseta on armuseib.

*

Rogemuse läbi võib küll targemaks saada, aga mitte kunagi targaks.

*

On inimesi, kellel nõnda palju tarkust on, et neid enam millegilgi harvitada ei või.

„V o x.“

Lapse suguelu.

Kirjutanud Dr. A. Moll. Lastewanemad ja kaswatajad ja üleüldse kõik, kes lastega rohkem kokku puutuvad, ärge jätku seda raamatut läbi lugemata. Sellel kirjatööl on üleüldine kuulsus ja suur väärtus.

Sisu: Sissejuhatusets ja ajaloolised tähendused. Suguosad. Sugutunne. Soo wahed lapsepõlwes. Tundemärgid. Ebaharilikud sugutungid. Rombeõpetus ja suguhaiguste tundemärkide äratundmine. Lapse suguelu tähtsus. Wägistamisefed. Suguline kaswatus. Raamatus on 142 isefeiawat ainet arutusel, mis kaswatusel juures efmese järgu tähtsuse on omandanud.

Kolmjada aastat Weneriigi ajalooft 1606.—1906. a.

A. P. Petrištšew. Teine trükk. Hind 40 kop. Sisu: Raamatukirjutajast. Enne rahutut aega. Rahutu aeg. Mihail Feodorowitš ja Aleksei Mihailowitš. Peeter Suur. Peeter I. järeltulijad. Peeter III. ja tema abikaasa. Paul Petrowitš ja tema lapsed. Intelligents ja rahwas. Wõitlus konstitutsiooni pärast. Rewolutsuse wõit. Rewolutsiooni algus.

Saada igast raamatukauplusest. Pealadu „Teaduse“ raamatukaupluses, Tallinnas, Nüütki ja Harju uul. nurgal nr. 15/46. Sissekäit Nüütki uul. Tellimise adress: Ребель — Tallinn. „Teaусь“ — „Teadus“.

Kudas peab inimene hingama?

Kirjutanud Dr. G. Boenelandt. Kopsuharjutused kõigile, kes termed tahawad olla. Piltidega. Hind 30 kop.

Meie Matši järgmine (54.) sõjanummer ilmub 29. augustil.

Meie Matši aastatellijad saawad hinnata kaasa:

Seinakalender 1915. Teaduse tähtsamat 1915. a. — 15 f. Tallinna linna plaan — 25 f. 6 ja 7 Moosese raamat — 2 r. Elutungi awalbused — 60 f. Seitseme liiduriigi hümnused — 40 f. Kodune koft — 1 r.

Kaasanded, wäljaarwatud seni veel ilmunuta „Seitseme liiduriigi hümnused“ saadetakse tobe peale tellimiseraha tättseamist ära. Kuudewitš tellijad saawad kaasanded ofataupa.

N. B. Üksikute numbrite ostjaid palume lahkestes tähele panna, et neile ostmisel mõnda teist „Meie Matši“ nime- ja kujulist lehte meie lehe asemel kätte ei pistetaks.

Дов. воен. цензурою. Ваститан тоimetaja Jakob Jaason. Wäljaandja J. Muni. M. Schiffer'i trükk, Tallinnas.

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR